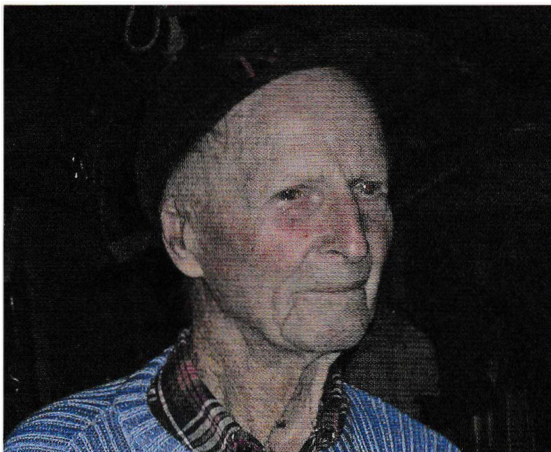

Åsengen mølle

Intervju med tidligere møllemester Arne Hagen, i en alder av 102,5 år

Møller Arne Hagen 102,5 år.

Ingeniør Gulbrand Laugslett bodde i Havnås i Østre Trøgstad. Han hadde planer om å bygge en mølle. Han hadde sonderet terrenget og ville bygge mølle ved Åsengen. Dette var i 1875. Han måtte kjøpe småbruket Elvestad for å få byggegrunn til mølla. Mølla ble bygget i murstein som kom fra et teglverk i Havnås. Han måtte bygge en solid plankedam over elva, for å føre elva inn i ett nytt leie, før byggingen av mølla kunne starte. Den nye dammen måtte være ferdig før de kunne begynne å bygge mølla.

I 1880 sto den tre-etasjes mølla ferdig. Det var et praktbygg. Samtidig som mølla ble bygd, ble det også bygget en treullfabrikk i tre, den var også i tre etasjer. Smie og stall ble også bygget og i stallen var det plass til fire-fem hester.

Senere kom det et sagbruk på sørsiden med kraft fra mølleturbinen. Den var i drift i mange år.

Gunerius Andresen, kom fra Solberg gård på Enebakkeset. Han ble ansatt som møllemester og bosette seg på Elvestad med familien. Han kom fra Bryn mølle i Oslo. Han skulle være med på all montering som var skikk og bruk den gangen.

Mølla var utstyrt med 3 platetørker som var i eget rom og turbinene var av kaplantype. Krafta fra turbinene ble overført med tannhjul. Turbintennene var av tre og de øvrige var av støpejern.

Det var to sammaltkværner og en skrekværn. Noen av disse steinene var av svensk naturstein.

Sentrifugalsikte med valsestol og elevatorer. Elevatorreimene var laget av linstoff og elevatorkoppene av griseskinn

Rensemaskin og blåsemaskin og grynkværn til å lage bygg-gryn på.

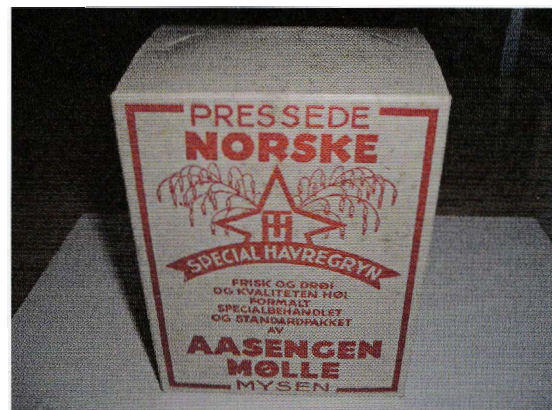
Gunerius Andresen var møller fra 1880 til 1917, og på denne tiden var det ikke pengebetaling. Betalingen var med melet som ble malt. Det het seg at det skulle være to skuffer til mølla og en skuff til mølleren. Det var vanskelige tider og mølla ble solgt i 1917. Det var Ole Lind, Adolf Korterud og Ås på Vister som ble de nye eierne.

I 1917 ble det innført pengebetaling, og da måtte det skaffes vekt. Da ble alt veiet og betalinga var pr. kg. Det ble ansatt en ny møller og det var Oskar Kristoffersen fra Strømsfoss, men han ble ikke der så lenge. Så kom det en som het Eugen Nymann som opprinnelig var fra Sverige. Han hadde

arbeidet på Rustad mølle. Han ble ikke så lenge han heller. På 1920-tallet sto det stille omtrent overalt, så det var en veldig vanskelig tid. Da kom Martin Mansås fra Odalen, og han var der i mange år. Ca. 1926 ble mølla solgt til Østenby på Kviller, Johan Torper og Theodor Høitomt.

Etter Mansås kom Eugen Rognved, men han ble syk og fikk ikke vært så mye i mølla. Da overtok Toralf Høitomt mølla, det var ca. 1927. I 1927 kom korntrygden og da ble det bedre forhold for driften. Mølla sendte da regning til staten og fikk oppgjør hver måned.

Høitomt satte inn nye maskiner: Havregrynsmaskin, paddymaskin, skalemaskin, elevatorer og presse. Det ble bytta ut sentrifugalsikta og satt inn plansikte. Ca. 1927–28 kom en ny møller fra Ørje, som het Olav Olson. Han var til 1937, og på den tiden fikk han byttet ut plansikten, til en større plansikte, han fikk også byttet til en ny dobbel valsestol. I 1937 kom Arne Hagen som ny møller. I 1939 ble det byttet til nye

Originalpakke til havregryn fra Åsengen mølle.

turbiner. Det var Francis-turbin som gikk rett fra dammen. Den rørgaten ble bygd på stedet av spesielle høvla trebord. Maskinene for siktingen på Åsengen var en av de mest moderne som var i Eidsberg på den tiden ca. 1945–48.

Arne Hagen sluttet i 1947 og da kom først Martin Mansås, som hadde vært der før, deretter kom Arne Frogner og til slutt kom Kolbjørn Trømborg. Mølla ble nedlagt i 1952. Dette er i grove trekk av hva som har hendt.

Askim, 12. mars 2012

Åsengen mølle.